

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 789/2019
11.06.2020. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија Слађане Накић Момировић, председника већа, Добриле Страјина и Марине Милановић, чланова већа, у правној ствари тужиоца АА из ..., чији је пуномоћник Владимир Мишковић, адвокат из ..., против туженог Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање са седиштем у Београду, ради утврђења делимичне ништавости поравнања и накнаде штете, одлучујући о ревизији тужиоца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3515/18 од 07.11.2018. године, у седници одржаној 11.06.2020. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужиоца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 3515/18 од 07.11.2018. године.

Образложење

Пресудом Првог основног суда у Београду П 33990/16 од 20.02.2018. године, ставом првим изреке, утврђено је да је делимично ништаво вансудско поравнање закључено 04.02.2009. године између странака, сходно члану 105. ЗОО, у члану 5. и 6, којим се тужилац одрекао даљих потраживања према туженом по основу неисплаћених пензија. Ставом другим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу на име накнаде штете због неисплаћених пензија за период од 01.03.2002. године до 10.04.2004. године исплати појединачне месечне износе ближе наведене у том ставу изреке, са законском затезном каматом на сваки појединачни месечни износ почев од доспелости до исплате. Ставом трећим изреке, одбијен је, као неоснован, захтев тужиоца у делу у коме је тражио да се обавезе тужени да му исплати пензију за период од 01.03.1999. године закључно са фебруаром 2002. године, и то појединачне месечне износе ближе наведене у овом ставу изреке, са законском затезном каматом од доспелости сваког појединачног износа до исплате. Ставом четвртим изреке, обавезан је тужени да тужиоцу на име трошкова поступка плати 101. 696,00 динара, са законском затезном каматом од 20.02.2018. године до исплате. Ставом петим изреке, тужилац је ослобођен плаћања судских такси.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 3515/18 од 07.11.2018. године, ставом првим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставу првом изреке, тако што је одбијен захтев тужиоца у делу у коме је тражио да се утврди да је делимично ништаво вансудско поравнање закључено 04.02.2009. године између странака, сходно

члану 105. ЗОО у члану 5. и 6, којима се тужилац одриче даљих потраживања према туженом по основу неисплаћених пензија. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у ставу другом изреке, тако што је одбијен, као неоснован захтев тужиоца у делу у коме је тражио да се обавезе тужени да му исплати пензију за период од 01.03.2002. године до 10.04.2004. године и то појединачно износе ближе наведене у овом ставу изреке, са законском затезном каматом од доспелости сваког појединачног износа па до исплате. Ставом трећим изеке, потврђена је првостепена пресуда у ставу трећем изреке, а жалба тужиоца одбијена, као неоснована. Ставом четвртим изреке, преиначено је решење о трошковима поступка садржано у ставу четвртм изреке првостепене пресуде, и одлучено да свака странка сноси своје трошкове поступка. Ставом петим изреке, одбијен је, захтев тужиоца за накнаду трошкова другостепеног поступка.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену, тужилац је благовремено изјавио ревизију, због погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Испитујући побијану пресуду на основу члана 408. Закона о парничном поступку - ЗПП („Службени гласник РС“, бр.72/11, 87/18), Врховни касациони суд је утврдио да ревизија тужиоца није основана.

Према утврђеном чињеничном стању, тужиоцу је решењем туженог од 22.10.1997. године признато право на инвалидску пензију почев од 12.11.1996. године. Тужени тужиоцу није исплаћивао пензију у периоду од 01.03.1999. године до 10.04.2004. године. Странке су 04.02.2009. године закључиле вансудско поравнање, из ког поравнања и то члана 4. следи да су се уговорне стране сагласне да се успостави исплата пензије у складу са чланом 123. Закона о пензијском и инвалидском осигурању („Службени гласник РС“, бр.34/03, 64/04, 84/04 и 85/05), с обзиром да је 11.04.2004. године поднет захтев за наставак исплате пензије са комплетном документацијом и да је до обуставе исплате пензије дошло без кривице туженог. У члану 5. поравнања констатовано је да ће извршењем обавезе од стране туженог у складу са чланом 4. овог поравнања да буду измирене све обавезе према тужиоцу. Из члана 6. поравнања следи да су се уговорне стране сагласне да се потписивањем поравнања и исплатом износа који ће утврдити и извршити исплатна служба туженог у року од 30 дана од дана потписивања, да тужилац нема више никаквих потраживања према туженом. Међу странкама је неспорно да је предметно поравнање извршено и да је тужени све пензије, почев од утврђеног дана у поравнању уредно исплатио тужиоцу. Из налаза и мишљења судског вештака економско-финансијске струке утврђено је да је тужиоцу у периоду од марта 1999. године до 10.04.2004. године мање исплаћена пензија у висини од 324.719,18 динара.

Полазећи од тако утврђеног чињеничног стања, првостепени суд је утврдио да је поравнање закључено између странака 04.02.2009. године ништаво у члану 5. и 6, којим се тужилац одрекао даљих потраживања према туженом на основу неисплаћених пензија, јер је сматрао да је пензија стечено право и да је чланом 5. и 6. спорног поравнања повређено право тужиоца на мирно уживање имовине, гарантовано чланом 1. Протоколом 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, и да се то право може ограничити или престати само према одредбама Закона о пензијском и инвалидском осигурању, и да је поравнање у спорном делу супротно Уставу Републике Србије, који гарантује неприкоосновеност имовине и начелу забране

злоупотребе доминантног положаја и добрих обичаја и да су спорне одредбе поравнања ништаве у смислу члана 103. и 105. Закона о облигационим односима. С обзиром да је утврдио да су спорне одредбе поравнања ништаве, првостепени суд је делимично усвојио захтев тужиоца за исплату пензије за период за који ово потраживање тужиоца није застарело.

По оцени Врховног касационог суда, правилно је другостепени суд применио материјално право, када је преиначио првостепену пресуду и одбио, као неоснован захтев тужиоца.

Законом о облигационим односима, чланом 103 ставом 1. прописано је да уговор који је противан принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима је ништав ако циљ повређеног правила не упућује на неку другу санкцију или закон у одређеном случају не прописује шта друго. Чланом 1089. ставом 1. прописано је да уговором о поравнању лица између којих постоји спор или неизвесност о неком правном односу, помоћу узајамних попуштања прекидају спор, односно уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обавезе. Чланом 1090. ставом 1. прописано је да се попуштање може састојати, између осталог, у делимичном или потпуном признавању неког захтева друге стране или у одрицању од неког свог захтева; узимању на себе неке нове обавезе; у смањењу каматне стопе; у продужењу рока; у пристајању на делимичне отплате; у давању права на одустаницу. Чланом 1092. ставом 1. прописано је да предмет поравнања може бити свако право којим се може располагати. Чланом 1093. ставом 1. прописано је да за уговор о поравнању важе опште одредбе о двостраним уговорима, ако за њега није шта друго предвиђено. Чланом 1094. прописано је да се због прекомерног оштећења не може тражити поништење поравнања. Чланом 1097. ставом 1. прописано је да је поравнање ништаво ако је засновано на погрешном веровању оба уговарача да постоји правни однос који у ствари не постоји и ако без тог погрешног веровања не би међу њима било ни спора ни неизвесности, док је ставом 2. истог члана прописано да исто важи и када се погрешно веровање уговарача односи на обичне чињенице. Чланом 1098. прописано је да одредбе поравнања чине целину, те ако је једна одредба ништава, цело поравнање је ништаво, изузев када се из самог поравнања види да се оно састоји из независних делова.

Из напред цитираних одредби Закона о облигационим односима следи да уговор о поравнању је именовани и двострано обавезни уговор материјалног права и да уговором о поравнању лица између којих постоји спор или неизвесност о неком правном односу, помоћу узајамних попуштања прекидају спор, односно уклањају неизвесност и одређују своја узајамна права и обавезе. Закључењем уговора о поравнању саме стране решавају постојећи спор и материјално-правни однос, без интервенције суда, а управо да би избегле ту интервенцију. За уговор о поравнању важе основна начела Закона о облигационим односима, као што су начело аутономије воље, начело равноправности страна, начело савесности и поштења, забрана стварања и искоришћавања монополског положаја, забрана проузроковања штете, дужност испуњења обавезе, међутим, на уговор о поравнању не примењује се начело једнаке вредности узајамних давања, јер међусобна попуштања учињена у поступку закључења поравнања не морају подразумевати и еквивалентност таквих уступака, како је то прописано чланом 1094. Закона о облигационим односима, према коме се због прекомерног оштећења не може тражити поништење поравнања. Поред тога, члан 19. Закона о облигационим односима уређује да ће стране у облигационом односу

настојати да спорове решавају усаглашавањем, посредовањем или на други миран начин. Уговор о поравнању, као уговор материјалног права, може да буде захваћен разлозима апсолутне ништавости. Правило је да ваљаност поравнања зависи од ваљаности посла, који се поравнањем изнова уређује, а приликом закључења уговора о поравнању, странке не смеју да повредe забране које се тичу дозвољености предмета или каузе, уколико то учине, то је разлог апсолутне ништавости, зато што су повредиле границе аутономије воље, које су прописане чланом 10. Закона о облигационим односима.

Тужилац тужбом тражи да се утврди ништавост поравнања које је закључио са туженим 04.02.2009. године у делу у коме се одрекао даљих потраживања према туженом по основу неисплаћених пензија. Код утврђеног да су странке закључиле вансудско поравнање 04.02.2009. године, којим се тужилац одрекао захтева за наплату неисплаћених пензија за период од марта 1999. године, закључно са 10.04.2004. године, а да је тужени преузео обавезу да ће успоставити исплату пензија тужиоцу почев од 11.04.2004. године и да ће у року од 30 дана од дана потписивања вансудског поравнања целокупан износ до тада неисплаћених пензија исплатити тужиоцу, то следи да је правилан закључак другостепеног суда да предметно поравнање није ништаво у побијаном делу, с обзиром да је исто закључено у складу са цитираним одредбама Закона о облигационим односима, којима је регулисано поравнање, будући да су обе стране закључењем вансудског поравнања обостраним попуштањем решиле постојећи спор у вези неисплаћених пензија тужиоцу, односно неизвесност која је постојала између њих. Осим тога, тужилац се није одрекао права на пензију, већ само потраживања неисплаћене пензије за један период, а тужени се обавезао да му за други период исплати неисплаћене пензије, из чега следи да су закључењем предметног вансудског поравнања саме странке решиле постојећи спор и материјално-правни однос, без интервенције суда, а управо да би избегле ту интервенцију. Наиме стечено право на инвалидску пензију и потраживање неисплаћених пензија представља имовину тужиоца, па би обуставом исплате пензије тужиоцу било повређено право на мирно уживање имовине које је гарантовано чланом 1. Протокола 1. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, међутим, иако право на потраживање неисплаћених пензија представља имовину тужиоца, то не значи да се под одређеним условима тужилац није могао одрећи тог свог потраживања за одређени период. Осим тога, када се има у виду садржина предметног поравнања, то тужилац није могао тражити делимичну ништавост предметног поравнања, јер из самог поравнања следи да се оно не састоји из независних делова.

Правилно је другостепени суд ценио наводе тужиоца, којима је тужилац указао да је предметно поравнање донето уз искоришћавање монополског положаја туженог и да представља одступање од начела једнаке вредности узајамних давања, јер је другостепени суд правилно сматрао да стране закључењем спорног поравнања нису установиле права и обавезе којима се за било кога ствара или искоришћава монополски положај на тржишту, а према члану 1094. Закона о облигационим односима, због прекомерног оштећења не може се тражити поништај поравнања, иако је тужилац тражио утврђење ништавости спорног поравнања, а не поништај.

Имајући у виду напред наведено, правилно је одлучио другостепени суд када је преиначио првостепену пресуду и одбио, као неоснован овај захтев тужиоца, правилном применом материјалног права, са којих разлога су неосновани и наводи ревизије о погрешној примени материјалног права.

Стим у вези, правилна је одлука којом је одбијен, као неоснован захтев тужиоца којим је тражио исплату неисплаћених пензија за период од 01.03.1999. године, закључно са 10.04.2004. године. године, будући да се тужилац потраживања за тај период одрекао закључењем предметног поравнања.

Врховни касациони суд је ценио и остале наводе ревизије, и утврдио да се истима не доводи у сумњу правилност побијане другостепене одлуке, због чега ти наводи ревизије нису посебно образложени.

Са напред наведених разлога, на основу члана 414. ЗПП, одлучено је као у изреци.

**Председник већа – судија
Слађана Накић Момировић, с.р.**

За тачност отправка
Управитељ писарнице
Марина Антонић